

information society depends not only on himself \ herself, but also on society and the effectiveness of state mechanisms of influence on the formation of the system of value orientations of the population.

Therefore, the information environment is a factor that requires a fundamentally new adaptation of a person. The specificity of the modern information environment determines the adjustment of the existence and development of new natural and social mechanisms of human adaptation. Information technologies, as the core of modern civilization, not only change the quality and meaning of life of modern people, they are able to change the usual way of their existence in the world. It can be argued that the basis of moral adaptation in this context is the formation of a culture of world perception, the core of which is information culture, which organically combines the culture of thinking and speech, the culture of communication, the culture of work and organization, the culture of information processing in all its manifestations.

References:

1. Скиба Е. Philosophy of postmodernism as a theoretical justification of the women social value. Scientific Journal of Polonia University. 2020, V.38. 294-303.
2. Danilyan O. G. Problems of adaptation of a man to the conditions of information society. O. G. Danilyan, A. P. Dzeban, Y. Y. Kalinovskiy, S. B. Zhdanenko, E. A. Kalnytskyi. Media, Culture and Public Relations. 2019. Vol. 10. № 1. P. 30–41.

Солдатенко О.А.,
професор кафедри кримінального
процесу та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ЗА УЧАСТЮ НЕПОВНОЛІТНІХ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Дитяча злочинність в Україні в останні десятиліття є однією з серйозних проблем. Значна кількість лише офіційно зафіксованих даних дозволяє стверджувати, що неповнолітні є найбільш постраждалою частиною суспільства від кримінальних дій. Кримінальні правопорушення, вчинені неповнолітніми, досить поширені. За статистикою Генпрокуратури, у 2021 році неповнолітніми або за участю неповнолітніх вчинено 4218 злочинів, з них неповнолітніми до 14 років – 218, 14-15-річними – 1127, 16-17-річними неповнолітніми [1].

Під час розслідування кримінальних правопорушень, незалежно від ступеня їх тяжкості, періодично виникає необхідність перевірки та уточнення отриманої в ході допитів інформації, яка часто викликає певні сумніви і водночас має ключове значення для достовірного встановлення обставин. За таких умов необхідним є проведення слідчого експерименту - слідчої (розшукової) дії, яка має значення для отримання, з'ясування та перевірки доказової інформації [5, С. 224].

Слідчий експеримент - це окрема слідча (розшукова) дія, яка полягає в тому, що слідчий та/або прокурор у присутності понятих, а в необхідних випадках за участю спеціаліста, підозрюваного, потерпілого, свідка, захисника, представника провадить особливу дію з метою перевірки та уточнення відомостей, що мають значення для встановлення обставин злочину, здійснює відтворення дій, обстановки, обставин певної події, проводить інші необхідні дослідження чи дослідження [3, С. 431].

Аналіз слідчої практики щодо проведення слідчих експериментів дозволяє назвати наступні умови цієї слідчої дії: 1) обмежене коло учасників експерименту, тобто. у слідчому експерименті мають брати участь лише дійсно необхідні особи, коло яких має бути якомога звуженим, але щодо неповнолітніх ця умова певною мірою втрачається. Це пов'язано з тим, що в слідчому експерименті можуть брати участь також законний представник, педагог або психолог, а в окремих випадках і лікар; 2) проведення слідчого експерименту в умовах, максимально наближених до тих, у яких відбулася подія чи факт, що цікавить слідчого; 3) кратність проведення однорідних дослідів (дій); 4) проведення дослідів (дій) у кілька етапів.

Слідчий експеримент з неповнолітніми підозрюваними проводиться відповідно до загальних засад його проведення. У разі необхідності слідчий експеримент може бути проведений за участю спеціаліста. Під час слідчого експерименту можуть проводитися вимірювання, фотозйомка, аудіо- чи відеозапис, плани та схеми, графічні зображення, відбитки та зліпки, які додаються до протоколу [2].

Як відомо, слідчий експеримент вимагає від особи, яка в ньому бере участь, активних дій, що в більшості випадків пов'язане з психологічним стресом, особливо це питання загострюється при проведенні даної слідчої дії з неповнолітнім підозрюваним. Слідчий не повинен забувати, що неповнолітні, потрапляючи в ситуацію, що вимагає від них активних дій, за якою буде спостерігати велика кількість учасників, зазвичай реагують боязко, стають невпевненими і нерішучими. Це пояснюється тим, що в присутності інших осіб особа, особливо неповнолітня, може відчувати дискомфорт (так званий ефект соціального гальмування). У одних людей сором'язливість позначається на моториці, роблячи рухи нескордированими, незграбними, в інших - на інтелектуальних функціях, що може знижувати увагу, пам'ять і мислення. Побоюючись, що не впорається із завданням, людина інколи не може зробити те, що могла зробити раніше [4, С. 191].

Тому для забезпечення ефективного проведення слідчого експерименту за участю неповнолітніх дуже важливим є встановлення з ними психологічного контакту, оскільки це за сприятливих умов забезпечить ефективне проведення слідчої (розшукової) дії. неконфліктність слідчої ситуації. У зв'язку з цим слідчий повинен, насамперед, зробити все можливе для нормалізації психологічного стану неповнолітнього підозрюваного, аргументовано пояснивши йому необхідність вчинення тієї чи іншої дії, її важливість, щоб неповнолітній зміг відтворити події та обставини точніше з минулого.

Безпосереднє проведення слідчого експерименту за участю неповнолітнього починається із заслуховування його коротких показань про обставини, що підлягають дослідній перевірці. Після цього слідчий пропонує неповнолітньому підозрюваному, дії якого перевіряються, оцінити відповідність обстановки проведення слідчого експерименту обстановці, в якій відбулася перевіряється подія. У разі надходження заяви про будь-яку невідповідність відтвореної ситуації, яка може вплинути на результативність слідчого експерименту, слідчий (за необхідності) виправляє ситуацію відповідно до цієї заяви.

У ході слідчого експерименту перевірка показань неповнолітніх на місці має певні особливості, оскільки необхідно враховувати їх можливості, здібності з урахуванням віку та ступеня розвитку, щоб визначити просторове або географічне розташування конкретних об'єктів, розташованих на місцевості, і їх положення по відношенню до них, а також давати пояснення в цій ситуації.

Досліджувані дії в слідчому експерименті проводяться за вказівками слідчого в послідовності, передбаченій планом. За бажанням дослідника учасники експерименту виконують задумані дії.

Протокол є основним засобом протоколювання слідчого експерименту. У протоколі детально описуються умови та результати проведення слідчого експерименту.

Як будь-який доказ у кримінальному процесі, слідчий експеримент підлягає оцінці. Тому на останньому етапі слідчого експерименту слідчий аналізує та оцінює результати, отримані від цієї слідчої дії, зокрема, отримані в результаті дослідження відомості, визначає їх місце в системі доказової інформації по даному кримінальному провадженню. Слідчий експеримент оцінюється з точки зору його допустимості, доцільності та достовірності [5, С. 228].

Таким чином, слідчий експеримент за участю неповнолітніх проводиться на загальних підставах відповідно до Кримінального процесуального кодексу України, але його проведення має деякі особливості, оскільки неповнолітні злочинці в силу свого віку та розвитку сприймають явища реальної дійсності та злочинні. вчинки, які вони робили в минулому іншим способом.

Список використаних джерел:

1. Єдиний звіт Генеральної прокуратури України про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за грудень 2021 року URL: http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=112661&libid=100820&c=edit&_c=fo# (дата звернення: 28.10.2022 року)
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 28.10.2022 року)
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / [С.М. Блажівський, Ю.М. Грошевий, Ю.М. Дьомін та ін.] ; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. – Х. : Право, 2012. – Т. 1. – 768 с.
4. Основи загальної та юридичної психології: курс лекцій : [навч. посіб.] / [Н.Р. Бобечко, В.П. Бойко, І.В. Жолнович, І.І. Когутич] ; за ред. В.Т. Нора. – К. : Алерта ; ЦУЛ, 2011. – 224 с.
5. Харченко С.В. Тактика слідчого експерименту за участю неповнолітніх підозрюваних / С.В. Харченко // Право і суспільство. – 2015. – № 4. Ч. 4. – с. 223-229

Степанюк Д.Р.,

аспірантка Харківського національного університету внутрішніх справ

ВИНИКНЕННЯ ТА ПЕРІОДИ РОЗВИТКУ ДНК-АНАЛІЗУ ЯК МЕТОДУ КРИМІНАЛІСТИКИ

Перші наукові праці, в яких було розкрито сутність нового напрямку в криміналістиці – ДНК-дактилоскопії, були опубліковані у 1985 році в авторитетному журналі «Nature». Зокрема, в першій статті А. Джеффріс, В. Уілсон і С. Тейн повідомили про те, що у ДНК кожної людини є гіперваріабельні мінісателитні ділянки, які можна виявити та порівняти [1]. В другій статті вони визначили, що за цими ділянками можна встановити генетичні «відбитки пальців» людини [2]. В наступній роботі П. Гілл разом із А. Джеффрісом і Д. Уерретом окреслили можливості використання ДНК «відбитків пальців» в судовій науці, тобто в криміналістиці [3]. Надалі відбувся справжній бум в наукових дослідженнях за напрямом судової генетики. Цьому сприяла успішна практична апробація ДНК-ідентифікації.

Першим випадком використання ДНК-аналізу з метою встановлення злочинця за залишеними біологічними слідами вважають викриття вбивці та гвалтівника К. Пітчворка у 1987 році у Великобританії за допомогою масового ДНК-тестування [4]. У тому ж 1987 році першими особами, яких було засуджено на підставі доказів ДНК, були Р. Меліас у Великобританії та Т.Л. Ендрюс у США [5].

З того часу технології криміналістичного ДНК-аналізу стрімко розвивались. Розширювалась методологічна та технічна база, виникали та